

Reemigranti na Ašsku se zaměřením na dosídlence z Rumunska/ Re-emigrants in region of Aš with a focus on settlers from Romania

Monika Zabloudilová

Abstrakt

Autorka je rodačkou z Ašska a výzkumu problematiky se věnovala v rámci svých studijních úkolů na Fakultě pedagogické v Plzni. Pracovala zejména metodou oral history a využívala osobních archivů pamětníků. Příspěvek je věnován období po roce 1945 s nutnými sondami do minulosti.

Abstract

The authoress is a native of Aš region and her research was implemented in the context of her study tasks at the Faculty of Education in Pilsen. She used primarily the method of oral history and the personal archives of witnesses. The paper is devoted to the period after 1945, with the necessary probes into the past.

Klíčová slova: Ašsko, reemigrace, dosídlování pohraničí, rumunští dosídlenci, Sudety

Key words: Region of Aš, re-emigration, settlement of the borderland, the Romanian settlers, Sudeten

Na konci druhé světové války již bylo jasné, že dojde k odsunu většiny původního německého obyvatelstva z osvobozeného Československa. Vysídlovací akce se opírala o souhlas Spojenců. Postupně došlo během let 1945 – 1947 k velké národnostní obměně obyvatel českého pohraničí. Po odsunu většiny původního

německého obyvatelstva do ašského okresu kromě dosídlenců z vnitrozemí přicházeli během rok 1947/ 1948 také reemigranti z Volyně, Rumunska, Maďarska, Rakouska nebo Jugoslávie.⁷⁵ Úkolem organizovat jejich umístění do závodů i jejich ubytování, byl pověřen bezpečnostní referent ONV v Aši.⁷⁶ V hlášení z obce Krásná pro ONV v Aši z listopadu 1947 je uvedeno celkem 181 reemigrantů, z toho 104 volyňských Čechů, 66 Rumunů, 11 Jugoslávců a další, už bez počtu z Maďarska.⁷⁷ 27. 11. 1947 se objevuje v knize zápisů ze schůzí OSK v Aši informace, že do okresu reemigrovalo 2 900 osob.⁷⁸ Přesné počty dosídlených reemigrantů se mi nepodařilo zjistit.

V roce 1948 přišla do Hranic poměrně velká skupina Slováků, jejichž předci odešli ještě za R – U do Rumunska za prací. Většina pocházela z Aradsko – banátské oblasti, kde stále ještě žije nejpočetnější komunita Slováků v Rumunsku, a to ve městě Nadlaku. Aradsko – banátská oblast začala být osídlována Slováky již v 18. století. Do Nadlaku přišli první na počátku století devatenáctého. Pocházeli z různých částí Slovenska, a to i z Oravy, ze které přišla i rodiny paní Judity, se kterou jsem vedla rozhovor. Město Nadlak se nachází v západní části Rumunska, leží při hranici s Maďarskem. I dnes je mnohonárodnostním městem, kde vedle sebe žijí Rumuni, Slováci, Maďaři i Srbové.⁷⁹ Slováci sem přicházeli kvůli úrodné půdě a výhodným podmínkám, které jim nabízela místní šlechta. Například jim poskytovali materiál na stavby škol či kostelů a umožňovali jim vlastnit mlýny. Slováci se usazovali jediné v obcích, které již existovaly, nové nezakládali, a tím vznikalo prostředí, kde se prolínaly kultury starousedlíků s nově přichozími. Odliv Slováků nejen z této oblasti nastal v letech 1946/1948, kdy se v rámci repatriace vrátila část do Československa. Z aradsko – banátské oblasti jich odešlo víc než 7 tisíc. Z celého Rumunska pak 21 tisíc.⁸⁰

⁷⁵SOKA Cheb, Fond č. 251 ONV Aš 1945 – 1960, kart. 109, i. č. 493.

⁷⁶SOKA Cheb, Fond č. 251 ONV Aš 1945 – 1960, kniha 2.

⁷⁷SOKA Cheb, Fond č. 251 ONV Aš 1945 – 1960, kart. 109, i. č. 493.

⁷⁸SOKA Cheb, Fond č. 251 ONV Aš 1945 – 1960, kniha 2.

⁷⁹ Slováci v Rumunsku: Romantika u krajanov. [Http://slovacivrumunku.sk/index.php](http://slovacivrumunku.sk/index.php) [online]. [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <http://slovacivrumunku.sk/01-obce-nadlak-dalej.php>

⁸⁰DOLINAY, Vlado. Slovenské zahraničie: Slováci v Rumunsku. [online]. [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <http://www.slovenskezahranicie.sk/sk/udalost/26/slovaci-v-rumunsku>

Podle slov paní Judity, dcery jednoho z dosídlenců, reagovali tito lidé na nabídku od československé vlády, která je vyzývala k obsazení území v ČSR po vysídlení Němců. V rámci nabídky dostali slíbenou práci a bydlení a také dosídlenecký příspěvek.⁸¹ Reemigrantům byla poskytována sociální výpomoc, která se vyúčtovala. Peníze poskytovalo ministerstvo sociální péče. Ve vyúčtování z roku 1948 jsou uvedeny částky od 500,- do 2 500,- Kč pro jednu rodinu. Žádosti o výpomoc byly poměrně časté, a tak fondy vyčleněné vládou na jejich pomoc byly již v létě vyčerpány. K tomuto problému se vztahovaly i časté stížnosti reemigrantů, v nichž uváděli, že jim nebyl vyplacen jednorázový osidlovací příspěvek, že dům, který jim byl přidělen, je neobyvatelný, nebo že jim nebyla vyplacena sociální výpomoc. Dokonce někdy docházelo z jejich strany k útokům na úřednice.⁸² Paní Judita vzpomíná, že byl otec se situací po příchodu do ČSR nespokojený. Stěžoval si na nedostatečnou finanční podporu úřadů. Dcera vzpomíná na to, jak se otec rozčiloval: “*Češi nás sem přitáhli, slibovali a peníze žádné.*“ Byl jedním z těch, co si byli stěžovat na ONV a poté se příspěvku rodina dočkala.⁸³ Reemigranti se po příjezdu do Československa dostávali do shromažďovacích středisek, kde dostávali základní věci. Například 1 pár bot a 3 ks ošacení a podporu ve výši 300,- Kčs. I v takových případech, kdy téměř nic neměli, žádali o podporu, zde, na ošacení.⁸⁴ Nedostatečně vybavení byli především rumunští reemigranti a tam ONV rozhodl o uvolnění prádla a oděvů, které byly skladem u některých textilních firem v okrese.⁸⁵ K různým typům žádostí o sociální výpomoc, sociální nebo produktivní zápůjčku z rozpočtového úvěru ministerstva sociální péče, vyplňovali žadatelé dotazník – předtisk o sociálních a majetkových poměrech přistěhovalců. Obsahoval veškeré osobní údaje i odkud a kdy reemigrovali.⁸⁶ Na sociální výpomoc neměl reemigrant zákonné právo. V první míře sloužil nově příchozím, kteří ještě neměli práci, až poté těm, kteří tu byli již déle. K pomoci reemigrantům vyzýval také Oběžník č. 418 ZNV v Praze ze dne 8. 6. 1948.

⁸¹ Rozhovor s paní Juditou Š., dcerou reemigrantů z Rumunska, 1. 3. 2013 Aš.

⁸² SOKA Cheb, Fond č. 251 ONV Aš 1945 – 1960, kniha 2.

⁸³ Rozhovor s paní Juditou Š., dcerou reemigrantů z Rumunska, 1. 3. 2013 Aš.

⁸⁴ SOKA Cheb, Fond č. 251 ONV Aš 1945 – 1960, kart. 153, i. č. 508.

⁸⁵ SOKA Cheb, Fond č. 251 ONV Aš 1945 – 1960, kniha 2.

⁸⁶ Tamtéž.

Směřoval k úředníkům NV a nabádal je k pomoci při vyřizování jejich záležitostí. Měli projevit více blahovůle a pomáhat, protože reemigranti neznali zdejší poměry a domácí obyvatelstvo měli poučit o významu reemigrace.⁸⁷

V Aši existoval Domov reemigrantů, byl v hostinci Měšťanského pivovaru. Spadal pod Československý ústav zahraniční. Šlo o Odbočku 17 v Aši. Byl to krajanský spolek, který sdružoval Rumuny, Maďary, Volyňské Rusy, Francouze, Rakušany a Jugoslávce.⁸⁸ Autorem seznamů reemigrantů, které se dochovaly, byl právě Československý ústav zahraniční. Seznamy obsahují jméno, datum narození, číslo reemigračního průkazu a zdejší bydliště. Jsou abecedně řazeny a čítají 492 osob.⁸⁹ Tyto osoby žádaly Ministerstvo vnitra o československé státní občanství. Byl to tzv. Výměr o vrácení československého státního občanství. Odpovědí bylo, že se jim vrací podle § 3 dekretu č. 33/1945 Sb. a § 1 vládního nařízení č. 252/1949 Sb. československé státní občanství. A tím se na ně začaly vztahovat všechny zákony, práva a povinnosti občana ČSR.⁹⁰

V případě rodičů paní Judity, šlo o osoby, které měly jen velmi nízké vzdělání a v Rumunsku se věnovaly zemědělství. Otec paní Judity se narodil v roce 1911 a matka v roce 1912. Jejich předci pocházeli z Oravy a do Nadlaku přišli za půdou a prací. Oba byly jako děti ve službě u sedláka a jejich rodiče měli jen malá políčka. *„Otci zemřela jako malému chlapci matka a s jeho novou matkou neměli dobré vztahy a proto když se ještě před válkou rodiče vzali, žili u rodičů mojí maminky,“* vzpomíná paní Judita.⁹¹ Během války, ještě v Rumunsku, se manželům narodily 3 dcery. V Nadlaku neměli nic, a tak využili nabídky čs. vlády a možnost přesídlení uvítali. V té době jim bylo oběma přes třicet let. Kromě nich opustila Rumunsko i sestra otce, ale ta se usadila na Moravě a do Hranic, konkrétně části obce, které se říká Sidlunk, přišlo společně z Nadlaku asi 15 rodin. Zbytek rodiny zůstal

⁸⁷Tamtéž.

⁸⁸SOKA Cheb, Fond č. 251 ONV Aš 1945 – 1960, kart. 153, i. č. 508.

⁸⁹SOKA Cheb, Fond č. 251 ONV Aš 1945 – 1960, kart. 193, i. č. 522.

⁹⁰SOKA Cheb, Fond č. 251 ONV Aš 1945 – 1960, kart. 193, i. č. 522.

⁹¹Rozhovor s paní Juditou Š., dcerou reemigrantů z Rumunska, 1. 3. 2013 Aš.

v Rumunsku. Později v dospělosti ji paní Judita 3 x navštívila, setkala se svými bratrance, kteří tam vychodili rumunské školy a mají rumunskou národnost. Ona i její sestry mají slovenskou. Matka udržovala vztahy s rodinou formou dopisů. Po příchodu do Hranic byly rodiny ubytovány v domcích, které sloužily pro zaměstnance firmy Frank. Byla to textilní továrna, která přešla pod čs. národní správu. Postupně byli němečtí dělníci odsunuti a zůstalo zde pouze pár důležitých německých specialistů s rodinami. „*Jejich děti se mnou později chodily do stejné školy a žijí tu se svými rodinami dodnes,*“ říká paní Judita. Zde tedy dostali Slováci z Rumunska bydlení a také práci v textilní továrně. Otec se zapracoval jako mykač a matka jako vyšíváčka.⁹² Z vyprávění ví, že si z Rumunska nic kromě oblečení nepřivezli. „*Žádná památka, obrázek nebo cokoli jiného nám v Hranicích Rumunsko nepřipomínaly.*“⁹³ Domnívá se, že přijeli vlakem, ale odkud přesně neví. Práci i ubytování dostali rodiče hned. Již zmiňované domky sloužily pro zaměstnance továrny, a tak je nemuseli kupovat. To by byl v té době problém. Rodina nedisponovala žádným majetkem. V Nadlaku se věnovali zemědělství a žádné úspory neměli. „*Společně s námi přijely do Hranic i matčiny kamarádky s rodinami a i ony dostaly práci a ubytování u stejné firmy. Naše komunita držela velmi pohromadě. Žádné konkrétní rumunské tradice jsme neudržovali, ale všechny významné rodinné události jsme slavili společně. Jako například svatby, narození potomků nebo narozeniny. Žili jsme tam jako rodina.*“⁹⁴ Díky tomu neměli problémy se začleňováním do nového prostředí. Všichni se znali z Nadlaku. Mezi rodiny, které během roku 1948 přišly do Hranic, patřily Hrivňákoví, Ardalánovi, Kosinský, Brňovi, Madarasovi, Turianovi a další. Na Sidlunku to bylo zhruba 15 rodin a dalších 5 bydlelo přímo v Hranicích. Ještě dnes zjišťuje paní Judita: „*I v Aši, kde žiju od osmdesátých let, jsou další potomci nadlacksých.*“⁹⁵ Na oslavách se podávala jídla dle receptů, které si ženy přivezly sebou. „*Mezi nejčastější patřil guláš z drůbežího masa, závitky s mletým masem, kterému jsme doma říkali sárma, brambory a nudle. Nudle jsme si vyráběli doma natáčením na tvořítko,*“⁹⁶ tak to

⁹² Rozhovor s paní Juditou Š., dcerou reemigrantů z Rumunska, 10. 3. 2013 Aš.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Rozhovor s paní Juditou Š., dcerou reemigrantů z Rumunska, 1. 3. 2013 Aš.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Rozhovor s paní Juditou Š., dcerou reemigrantů z Rumunska, 10. 3. 2013 Aš.

označuje paní Judita. Hlavní přílohou byly právě nudle, knedlíky vůbec nevařili stejně jako v Rumunsku. Maminka paní Judity vyráběla několik druhů nudlí, ty, které sloužily jako příloha, se vyráběly na tvořítku, které vypadalo jako včelí úl a bylo ze dřeva. Další nudle ve tvaru kosočtverců zavařovala do polévek. Ani typické české buchty se u nich doma nedělaly. Místo toho mívali šátečky nebo škvarkové buchty. Běžně všichni mluvili slovensky, včetně dětí. Až když nastoupily děti do školy, začaly mluvit česky. Jejich rodiče mluvili slovensky až do své smrti.

Všichni příchozí se zapracovali v továrně Frank, konkrétně Turianovi zde pracovali dalších 8 let a pak přešli pracovat do zemědělství. „V jednotném zemědělském družstvu pracovali oba moji rodiče až do důchodu. Práce v zemědělství jim byla blízká. V Rumunsku tehdy žádná továrna nebyla a tak i tam již pracovali v zemědělství.“⁹⁷

Všichni, kteří spolu přišli z Nadlaku do Hranic v roce 1948 zde již zůstali. Dnes zde žijí jejich potomci, děti a vnoučata. Původní textilní továrna již neexistuje a také JZD zaniklo. Pracují i bydlí zde nebo v jiných částech okresu a jsou tady doma.

Použité zkratky

ČSR	Československá republika
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
NV	Národní výbor
ONV	Okresní národní výbor
OSK	Okresní správní komise
R – U	Rakousko Uhersko
ZNV	Zemský národní výbor

⁹⁷ Rozhovor s paní Juditou Š., dcerou reemigrantů z Rumunska, 1. 3. 2013 Aš.

Literatura / References

Prameny

SOkA Cheb, Fond č. 251 ONV Aš 1945 – 1960.

Rozhovor s paní Juditou Š., dcerou reemigrantů z Rumunska, 1. 3. a 10. 3. 2013 Aš.

Elektronické zdroje

Slováci v Rumunsku: Romantika u krajanov. [online].

Dostupné z: <http://slovacivrumunsku.sk/01-obce-nadlak-dalej.php> [cit. 2013-04-06].

DOLINAY, Vlado. *Slovenské zahraničie: Slováci v Rumunsku.* [online]. Dostupné z: <http://www.slovenskezahranicie.sk/sk/udalost/26/slovaci-v-rumunsku> [cit. 2013-04-06].

O autorce

Bc. Monika Zabloudilová V letošním roce dokončila studia oboru Historie se zaměřením na vzdělávání. Podílí se na výzkumném úkolu Střediska orální historie při KHI FPE Západočeské univerzity v Plzni, který je zaměřen na problematiku dosídlování pohraničí a otázky reemigrace z Rumunska a Haliče.

Kontakt: monika.zabloudilova@seznam.cz